

Скоромний Данило Анатолійович

*Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка
В. В. Сташиса Національної академії правових наук України,
аспірант відділу дослідження проблем кримінального процесу та
судоустрою*

ПРИЙНЯТТЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ РІШЕНЬ У РАЗІ КОЛІЗІЇ НОРМ ПРАВА

Важливим та невід’ємним елементом кримінального судочинства є кримінальні процесуальні рішення. Процес їх прийняття можна охарактеризувати, як законодавчо врегульовану діяльність уповноваженого на це суб’єкта із застосування кримінальних процесуальних норм. Проте, поруч із загальним порядком прийняття рішень існують й нетипові ситуації, однією із яких є колізія кримінальних процесуальних норм.

Питання колізії правових норм було предметом дослідження багатьох наукових праць. Серед фахівців, котрі ґрунтовно займались зазначеною проблемою варто назвати А. С. Пілогкіна, В. В. Лазарева, В. М. Сирих, З. О. Незнамову, І. І. Лукашука, М. М. Марченка, П. М. Рабіновича, С. П. Погребняк, Ю. М. Тодику та багатьох інших.

Проблема колізії норм при прийнятті кримінальних процесуальних рішень може виникати на етапі пошуку та застосування належних норм матеріального та процесуального права. У такій ситуації правозастосувач, знайшовши декілька норм, що регулюють одні і ті ж відносини по-різному, має обрати ту, яка відповідно до законодавства підлягає застосуванню. Проте, існують випадки коли правильне рішення прийняти неможливо. Як приклад можна розглянути ситуацію колізії норм національного законодавства та положень рішень Європейського суду з прав людини (далі – Суд), де Україна не є стороною спору.

Можливість застосування судами при розгляді справ положень рішень Суду як джерела права передбачена статтею 17 Закону України “Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини” (далі – Закон). З іншого боку, як відомо, рішення Суду в оригіналі написані англійською

(французькою) мовою. І для їх застосування вітчизняною правоохоронною системою у практичній діяльності необхідна наявність офіційного українського перекладу.

Однак, визначення поняття “офіційний переклад” щодо рішень Суду в чинному законодавстві немає. Тому варто звернутись до “Порядку здійснення офіційного перекладу багатосторонніх міжнародних договорів України на українську мову”. Пункт 1 згаданого порядку дає нам визначення поняття “офіційний переклад”, під яким слід розуміти автентичний виклад українською мовою тексту багатостороннього міжнародного договору України, складеного мовою, іншою, ніж українська. Таким чином, статус офіційного перекладу передбачає відповідність двом вимогам: змістовій – автентичність, та формальній – засвідчення уповноваженим державою суб’єктом.

Попри це, у статті 18 Закону передбачена можливість суду користуватися оригінальним текстом рішення Суду у випадку відсутності офіційного перекладу. Однак думки науковців з цього приводу неоднозначні. Одні науковці (Ю. Зайцев) стверджують, що наявність чи відсутність офіційного перекладу рішення Суду жодним чином не обмежує його застосовності українськими судами. Інші (П. Рабінович, О. Соловйов), говорять про значну декларативність цих положень Закону, з чим ми також погоджуємось. Вони наполягають на тому, що лише та практика Суду може бути застосована, яка доведена до відома населення України у зрозумілій йому формі.

За таких умов, при прийнятті процесуального рішення може скластись ситуація коли, з одного боку, положення національного законодавства суперечать міжнародній практиці, а з іншого боку, рішення Суду, яке необхідно застосувати, немає офіційного перекладу. Таким чином має місце ієрархічна (субординаційна) колізія, котра виникає внаслідок регулювання одних фактичних відносин нормами, що мають різну юридичну силу. Подолання такої колізії неможливе без з’ясування ієрархічної (вертикальної) структури законодавства України.

Відповідно до статті 19 Закону України “Про міжнародні договори України”, якщо міжнародним договором України, який набрав чинності в установленому порядку, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені у відповідному

акті законодавства України, то застосовуються правила міжнародного договору. Відтак, у наведеній ситуації пріоритет слід надавати положенням рішення Суду. Проте його неможливо застосувати, оскільки немає офіційного перекладу українською мовою.

Отже, можемо вести мову про “патову” ситуацію з якої, на перший погляд, немає виходу. З одного боку, рішення Суду застосувати неможливо доки не з’явиться офіційний переклад. З іншого боку, положення національного законодавства не відповідають міжнародним стандартам, а тому рішення, що прийняте на його основі буде неминуче оскаржене у міжнародній інстанції і, відповідно, скасоване. Безумовно, є ще і третій варіант – не приймати рішення, проте згідно зі статтею 124 Конституції України, юрисдикція судів поширюється на будь-який юридичний спір та будь-яке кримінальне обвинувачення, саме тому бездіяльність буде протиправною.

Попри це, вихід із вказаної ситуації є. Для того, щоб суб’єкти прийняття рішень могли використати належні норми матеріального та процесуального права, необхідно передбачити в законодавстві України механізм перекладу рішень Суду у яких Україна не є стороною спору. Як один із можливих варіантів вирішення поставленого завдання, ми пропонуємо доповнити чинне кримінальне процесуальне законодавство *“провадженням щодо здійснення офіційного перекладу рішення Суду”*, яке являє собою процесуальні дії уповноважених на те учасників кримінального провадження на досудовому розслідуванні чи у судовому провадженні, спрямовані на здійснення офіційного перекладу рішення Суду.

Перевагами функціонування зазначеного провадження є: 1) процес офіційного перекладу рішень Суду буде враховувати потреби практики (відбуватиметься переклад саме тих рішень Суду які є затребуваними для вирішення конкретного кримінального провадження); 2) таке провадження є механізмом виконання обов’язків держави Україна перед міжнародним співтовариством та власними громадянами; 3) органи правозастосування в кримінальному провадженні не зможуть аргументувати відмову застосувати положення практики Суду, посиляючись на відсутність його офіційного

перекладу чи незнання іноземної мови; 4) застосування провадження на практиці не потребує значних додаткових матеріальних ресурсів; 5) кінцевим результатом провадження є офіційний переклад рішення Суду, яке надалі може бути використане правозастосовними органами як джерело права, незалежно від галузі юридичного процесу.